

UVJETOVANOST I MEDJUZAVISNOST OSTVARIVANJA I RAZVOJA INFORMIRANJA I SAMOUPRAVLJANJA RADNIKA U UDRUŽENOM RADU

Informiranje u udruženom radu jedan je od bitnih elemenata u ostvarivanju samoupravljanja radnika. Sistem informiranja u udruženom radu ima zadatak da osigurava radnicima podatke i informacije o njihovim pravima, dužnostima i odgovornostima u društveno-ekonomskim i društveno-političkim odnosima. Zbog toga se on mora izražavati kao integralni dio društvenog sistema informiranja. Pravo je i dužnost radnika da u svakoj organizaciji udruženog rada samoupravnim općim aktima urede organizaciju i ostvarivanje informiranja, zavisno od odredjenih subjektivnih i objektivnih okolnosti i potreba.

1. UVOD

U socijalističkom razvoju Jugoslavije teče kontinuirani proces razvoja samoupravne demokracije u ostvarivanju funkcija vlasti i upravljanja drugim društvenim poslovima. Svaki naš Ustav, kao je E.Kardelj, bio je korak dalje u razvoju samoupravnih oblika socijalističkih proizvodnih i društvenih odnosa uopće, a time i u razvoju sistema samoupravne demokracije.¹⁾ U skladu s razvojem samoupravne demokracije u ostvarivanju funkcija vlasti i upravljanja drugim društvenim poslovima razvijen je i odgovarajući sistem informiranja. E.Kardelj je kazao: "Za jedno demokratsko društvo izvanredan značaj ima istinski nezavisan i demokratski sistem informacija. Pri tome ne mislim na sistem javnog komuniciranja, nego na sistem izvora pouzdanih informacija koje će biti dostupne svakome kome su one potrebne. Jer sloboda informacija ne znači pravo da može neko da širi neistinu po svojoj volji, nego pravo svakoga da čuje istinu".²⁾

1) E.Kardelj: *Osnovni uzroci i pravci ustavnih promena*, str.11, izdanje Izdavačkog centra "Komunist", Beograd, 1973.

2) E.Kardelj, *Pravci razvoja političkog sistema socijalističkog samoupravljanja*, str.2118, izdanje Izdavačkog centra "Komunist", Beograd, 1977.

Sadašnji naš ustavni sistem određuje da su radnička klasa i svi radni ljudi nosioci vlasti i upravljanja drugim društvenim poslovima. Oni te funkcije obavljaju organizirani u osnovne organizacije udruženog rada (OOUR), mjesne zajednice, druge samoupravne organizacije i zajednice te društveno-ekonomskom životu i radu, radni ljudi ostvaruju vlast i upravljaju drugim društvenim poslovima osobnim izjašnjavanjem, preko delegata, samoupravnim sporazumijevanjem i društvenim dogovaranjem, preko delegacija i delegata, te samoupravnom kontrolom. U vezi s tim Ustav je utvrdio načelo javnosti rada svih nosilaca funkcija vlasti, samoupravnih, javnih i drugih društvenih funkcija. Osim toga Ustav je formulirao i načelo obavještanja radnih ljudi o svim pitanjima koja su značajna za ostvarivanje njihova društveno-ekonomskog položaja i za što potpunije i kvalificiranije odlučivanje u obavljanju funkcija vlasti i upravljanja drugim društvenim poslovima.³⁾

Ostvarivanje vlasti i upravljanje drugim društvenim poslovima, kako je našim Ustavom određeno, bitno zavisi od razvijenosti i djelovanja odgovarajućeg sistema informiranja. Zbog toga se u tretiranju konkretnih problema na području ostvarivanja samoupravljanja, a naročito u vezi s primjenom Zakona o udruženom radu (ZUR), naglašeno ističe nužnost razvoja i usavršavanja sistema informiranja na svim razinama ostvarivanja samoupravnih funkcija. Poznato je upozorenje druga Tita da "razvoj socijalističkog samoupravljanja i potrebe radnih ljudi i građana zahtijevaju da oni o svemu budu blagovremeno i svestrano obaviješteni. To je jedno od njihovih bitnih samoupravnih prava".⁴⁾

Ustav je utvrdio principe, granice i okvire u kojima se mora razvijati i djelovati sistem informiranja u vezi s potrebama radnih ljudi u ostvarivanju vlasti i upravljanja drugim društvenim poslovima (čl.75-77). Zakon o udruženom radu je odredio osnove organizacije i funkcioniranja sistema informiranja u udruženom radu (čl.546-550, 652, 654).⁵⁾ Ulogu i djelovanje

3) O tome Ustav SFRJ, Osnovna načela IV.

4) Jedanaesti kongres SKJ-dokumenti, str.43, izdanje Izdavački centar "Komunist", Beograd, 1978.

5) ZUR je objavljen u "Službenom listu SFRJ", broj 53/76.

sistema informiranja u pojedinim područjima ostvarivanja funkcija vlasti i upravljanja drugim društvenim poslovima tretira desetak drugih saveznih zakona, donesenih nakon Ustava i ZUR-a, kao i više podzakonskih akata saveznih organa. Naročito je brojno republičko i pokrajinsko zakonsko i podzakonsko reguliranje organizacije i djelatnosti informiranja u samoupravnim društveno-ekonomskim odnosima. Konačno, sve organizacije udruženog rada i druge samoupravne organizacije i zajednice dužne su svojim samoupravnim općim aktima urediti organizaciju i izvodjenje informiranja u svojim sredinama.

Sva ta regulativa nije dosad dala zadovoljavajuće rezultate u smislu izgradnje sistema informiranja kojim bi se osiguravalo informiranje radnih ljudi zavisno od potreba njihovog samoupravnog djelovanja. Pojave obustava rada radnika u stanovitim organizacijama udruženog rada, kao neprirodna samoupravna ponašanja, to najodredjenije potvrđuju. Problemsko stanje informiranja je jedan od razloga što je Skupština SFRJ sredinom 1979. godine donijela Rezoluciju o osnovama društvenog sistema informiranja.⁶⁾ Rezolucijom o osnovama društvenog sistema ističe se potreba transformiranja i podružnjavanja postojeće organizacije i prakse sistema informiranja i daljnja izgradnja cjelovitog društvenog sistema informiranja kao jednog od bitnih uvjeta daljnjeg razvoja društveno-ekonomskih i političkih odnosa socijalističkog samoupravljanja. U vezi s tim Rezolucijom se utvrđuju neophodne aktivnosti i sadržaj djelovanja organizacija udruženog rada, samoupravnih i drugih organizacija i zajednica u našem društvu, na području izgradnje i upravljanja društvenim sistemom informiranja.

Iz ovog proizlazi da je na društveno-pravnom i političkom području dosta uradjeno u vezi s izgradnjom sistema informiranja u našem društvu. Ostaje da samoupravna praksa obavi svoj dio posla u izgradnji društvenog sistema informiranja. Naročito se to odnosi na praksu organizacija udruženog rada i potrebu da se u udruženom radu temeljitije izučava izgradnja i razvoj sistema informiranja koji će odgovarati samoupravnom položaju i djelovanju udruženih radnika.

6) Rezolucija je objavljena u "Službenom listu SFRJ", broj 24/79.

2. KARAKTER I ULOGA INFORMIRANJA U SISTEMU OSTVARIVANJA SAMOUPRAVNIH FUNKCIJA U UDRUŽENOM RADU

2.1. Ciljevi i zadaci sistema informiranja u udruženom radu

Za socijalističko samoupravno društvo uopće, a udruženi rad na pose, informiranje u udruženom radu je jedan od bitnih elemenata daljnjeg demokratiziranja društveno-ekonomskih i političkih odnosa, tj. ostvarivanja ustavnih prava radnika kao samoupravljača. Ova konstatacija zahtijeva odgovor na pitanje: kakvo je pojmovno odredjenje sistema informiranja u udruženom radu, što je priroda samoupravnog položaja radnika, u čemu je jedinstvo i medjusobna uzročnost i zavisnost informiranja i samoupravljanja radnika u udruženom radu.

U ovom razmatranju pod sistemom informiranja u udruženom radu podrazumijevamo organizirano evidentiranje, prikupljanje, obradu, iskazivanje, prijenos, korištenje i dostupnost podataka i informacija, značajnih za praćenje, planiranje i usmjeravanje cjelokupnog društveno-ekonomskog razvoja, za svakodnevne potrebe radnika kao samoupravljača, za njihov cjelokupni život i rad. Takvo odredjenje sistema informiranja u udruženom radu proizlazi iz spomenute Rezolucije. Ono je baš takvo uvjetovano Ustavom utvrdjenim samoupravnim položajem radnika u udruženom radu.

Priroda samoupravnog položaja radnika jest u pravu na samoupravljanje, na temelju kojega svaki radnik, ravnopravno s drugim radnicima, odlučuje o svom radu, o uvjetima i rezultatima rada, o vlastitim i zajedničkim interesima i o usmjeravanju društveno-ekonomskog razvoja, ostvaruje vlast i upravlja drugim društvenim poslovima.⁷⁾

Spomenuti sadržaj odredjenja sistema informiranja u udruženom radu i priroda samoupravnog položaja radnika nesumnjivo odražava njihovo jedinstvo i medjusobnu uzročnost i zavisnost. Jer, da bi radnici mogli uspješno samoupravno odlučivati o svim bitnim pitanjima svoga života i rada, neophodno je da u okviru medjusobnog informiranja ovladaju odgovarajućim podacima i informacijama. To znači da oni moraju raspolagati podacima i informacijama o svom položaju u organizacijama udruženog rada, samoupravnim interesnim zajednicama, te društveno-političkim or-

7) O tome Ustav SFRJ, Osnovna načela II/3.

organizacijama i zajednicama. Prema tome, ciljevi i zadaci sistema informiranja u udruženom radu moraju se izražavati u tome da se u njegovom egzistiranju osigurava radnicima raspolaganje podacima i informacijama o njihovom položaju u svim oblicima organiziranog života, rada i djelovanja u društveno-ekonomskim i društveno-političkim odnosima. U tom smislu Ustav određuje da se društvenim sistemom informiranja, a sistem informiranja u udruženom radu je njegov integralni dio, osigurava uskladjeno evidentiranje, prikupljanje, obrada i iskazivanje podataka i činjenica značajnih za praćenje, planiranje i usmjeravanje društvenog razvoja te dostupnost informacija o tim pitanjima i činjenicama.⁸⁾

U praksi našeg samoupravnog ekonomskog razvoja nedovoljno se izučava i tretira jedinstvo i međusobna uzročnost i zavisnost ostvarivanja samoupravljanja radnika i djelovanja sistema informiranja u udruženom radu. Naglašeno su predmet pažnje organizacijski problemi samoupravljanja u udruženom radu i posljedice koje iz toga proizlaze. Međutim, značajni uzroci problema samoupravnog djelovanja jesu u organizaciji i funkcioniranju sistema informiranja u udruženom radu. U Rezoluciji o osnovama društvenog sistema informiranja ističe se kako je dosadašnji društveni sistem informiranja više organiziran i usmjeren prema potrebama i zahtjevima izvršnih i upravnih organa društveno-političkih zajednica i poslovnih organa organizacija udruženog rada i drugih samoupravnih organizacija. Zbog toga radnici nisu uvijek pravovremeno, u dovoljnoj mjeri i na pristupačan način informirani o svim pitanjima o kojima donose odluke, što se negativno odražava na ostvarivanje njihovih samoupravnih prava, obaveza i odgovornosti. Uspješnije informiranje radnika u udruženom radu sasvim sigurno bi onemogućilo mnoge negativne pojave u praksi gospodarenja društvenim sredstvima i pojave obustave rada.

Zadatke u ostvarivanju ciljeva sistema informiranja u udruženom radu označio je i XI Kongres SKJ. On je istakao potrebu izgradnje autonomnog, cjelovitog i jedinstvenog društvenog sistema informiranja koji se mora razvijati kao dio udruženog rada i da odgovara i služi radnom čovjeku-samoupravljaču, razvoju proizvodnih snaga i svih oblasti stvaralaštva, te ostvari

8) Ustav SFRJ, član 75.

vanju i daljnjem razvoju društveno-ekonomskih i političkih odnosa socijalističkog samoupravljanja. Svim subjektima samoupravljanja i političkog odlučivanja društveni sistem informiranja treba da osigura pravovremene, objektivne i svestrane informacije te da ih stalno obogaćuje saznanjima o realnim društvenim problemima, putevima i mogućnostima njihova rješavanja.⁹⁾

Neophodno je, dakle, svestrano poznavanje ciljeva i zadataka sistema informiranja u svakoj organizaciji udruženog rada i zajednici. To je bitna pretpostavka za uspješno uređivanje, organizacije i djelovanja sistema informiranja u svakom obliku samoupravne organizacije radnika.

2.2. Organizacija i upravljanje sistemom informiranja u udruženom radu

Svaki sistem informiranja u našem društvenom organiziranju i djelovanju integralni je dio organizacije jedinstvenog društvenog sistema informiranja. U njemu se, na zajedničkim osnovama, u uskladjeni društveni sistem informacija, koje su dostupne svim subjektima kojima su potrebne, povezuju svi sistemi društvenih evidencija, statistike i informacijsko-dokumentacijska djelatnost.

Tako organiziranim društvenim sistemom informiranja, istakao je Osmi kongres SKH, stvarat će se pretpostavke da radnička klasa ovlada i tom djelatnošću. Zatim pronalazit će se organizacijski oblici samoupravnog organiziranja informativnih institucija i sredstava informiranja, te utvrditi temelji društveno-ekonomskih odnosa, jačanja i razvijanja njihove materijalne osnove.¹⁰⁾

Sistemom informiranja u udruženom radu upravljaju radnici u organizacijama udruženog rada. Ustavni je princip da društvenim sredstvima i društvenim poslovima upravljaju radni ljudi i građani u odredjenim oblicima svoga organiziranja. Sredstva pak i poslovi u društvenom sistemu informiranja jesu, nema sumnje, društvenog karaktera. Ustav odredjuje da su djelatnosti

9) XI Kongres SKJ, izdanje Izdavačkog centra "Komunist", Beograd, 1978, str.142.

10) Osmi kongres SKJ - dokumenti, izdanje NIRO "Komunist", Redakcija "Komunista" za SRH, Zagreb, 1978, str.68.

u oblasti društvenog sistema informiranja od posebnog društvenog interesa.¹¹⁾

Radnici u osnovnim oblicima svoga samoupravnog organiziranja (OOUR-ima i radnim zajednicama) upravljaju sistemom informiranja na način i u oblicima samoupravnog djelovanja kao i u svim drugim samoupravnim poslovima u udruženom radu osobnim izjašnjavanjem u OOUR-ima i radnim zajednicama, preko delegata u organima upravljanja organizacija udruženog rada, preko delegacija i delegata u skupštinama društveno-političkih i samoupravnih interesnih zajednica, samoupravnim sporazumijevanjem i društvenim dogovaranjem, te samoupravnom radničkom kontrolom djelovanja u društvenom sistemu informiranja.

Dakle, sistem informiranja u udruženom radu je integralni dio sistema samoupravnog udruženog rada i društveno-političkog sistema u našem samoupravnom društvu. Drugim riječima, međusobno informiranje radnika je sastavni dio socijalističkih samoupravnih odnosa u udruženom radu i društveno-političkog sistema.

Medjutim, vladajuće je gledište u nas da društveni utjecaj radnika na organizaciju i rad institucija i drugih nosilaca poslova u društvenom sistemu informiranja nije dovoljan. Ne postoje razvijeni dohodovni odnosi kroz udruživanje rada i sredstava i slobodne razmjene rada između korisnika podataka i informacija, s jedne, i specijaliziranih službi i ovlaštenih organa i organizacija, s druge strane, utemeljeni na usklađenim programima rada. Posljedica toga je nedovoljna koordinacija u poslovima informiranja u svim oblicima i na svim razinama društvenog organiziranja. Budući je to pretpostavka osiguravanja i funkcioniranja jedinstvenog društvenog sistema informiranja, u praksi se izražava neusklađeni razvoj i djelovanje integralnih dijelova društvenog sistema informiranja. To se naročito negativno odražava na sistem informiranja u udruženom radu.

Priroda i važnost sistema informiranja u udruženom radu traže da se razviju svestrane aktivnosti na području organizacije i upravljanja sistemom informiranja u udruženom radu. Sistem informiranja u udruženom radu morao bi se izgradjivati i razvijati na:

11) Ustav SFRJ, član 75/2.

- samoupravno utvrđenom načinu i oblicima usmjeravanja sistema informiranja na svim razinama organiziranog udruženog rada,
- uskladenim programima razvoja i planovima prikupljanja podataka i informacija,
- samoupravno utvrđenom sadržaju podataka i informacija,
- samoupravno utvrđenom jedinstvenom uređivanju evidencija,
- jedinstvenoj metodologiji, standardima i instrumentima u društvenom sistemu informiranja,
- samoupravno uskladenom tehnici i tehnologiji prikupljanja, obrade, prijenosa, iskazivanja i dostupnosti podataka i informacija,
- samoupravnim sporazumima i društvenim dogovorima o domaćoj proizvodnji, nabavi i korištenju opreme te dogovorima i sporazumima o osposobljavanju potrebnih kadrova.¹²⁾

U izgradjivanju i razvoju sistema informiranja u udruženom radu, na spomenutim osnovama, značajna je uloga sindikata. Organizacije Saveza sindikata, kako je to utvrdio Osmi kongres Saveza sindikata Jugoslavije, moraju doprinositi izgradjivanju sistema informiranja koji će pomagati radnicima da kvalificirano odlučuju i imaju stalan uvid u rezultate poslovanja, u rad samoupravnih organa i ostvarivanje njihovih odluka, u kretanja na tržištu, u ostvarivanje planova razvoja osnovnih i drugih organizacija udruženog rada, društveno-političkih i samoupravnih interesnih zajednica, u probleme vezane za sprovođenje društvenih dogovora i samoupravnih sporazuma, u nalaze službe društvenog knjigovodstva i društvenog pravobranioca sa^u upravljavanja, u odluke sudova udruženog rada, kao i u ostvarivanje Ustava, ZUR-a i ostalih zakonskih i drugih propisa, stavova Saveza sindikata i drugih društveno-političkih organizacija.¹³⁾

2.3. Sistem informiranja u udruženom radu u jedinstvenom društvenom sistemu informiranja

Društveni sistem informiranja, kako se to ističe u Rezoluciji o osnovama društvenog sistema informiranja, izgradjuje se, u prvom redu, za potrebe samoupravnog udruženog rada, služi ra-

12) O tome *cit. Rezolucija o osnovama društvenog sistema informiranja, dio II/10.*

13) *Osmi kongres Saveza sindikata Jugoslavije, izdanje Radnička štampa, Beograd, 1979, str. 60/61.*

dnim ljudima i gradjanima, razvoju proizvodnih snaga i svih oblika stvaralaštva te ostvarivanju i daljnjem razvoju društveno-ekonomskih odnosa i političkog sistema socijalističkog samoupravljanja. On je bitan činilac samoupravnog odlučivanja i upravljanja društvenim poslovima u svim oblicima i na svim razinama te povećanja proizvodnosti rada, uspješnijeg privredjivanja i razvoja, šireg udruživanja rada i sredstava i unapredjenja slobodne razmjene rada.

Ističemo ustavno odredjenje da radnik samoupravljanje u osnovnoj i drugim organizacijama udruženog rada, ravnopravno i u odnosima uzajamne odgovornosti s drugim radnicima u organizaciji, ostvaruje odlučivanjem na zborovima radnika, referendumom i drugim oblicima osobnog izjašnjanja, preko delegata u radničkim savjetima, koje, zajedno s drugim radnicima u organizaciji, bira i opoziva te kontrolom izvršavanja odluka i kontrolom rada organa i službi tih organizacija. Da bi radnik mogao ostvarivati tako odredjeni samoupravni položaj, Ustav utvrđuje pravo radnika da bude redovno obavještavan o poslovanju organizacije i njezinu materijalno-financijskom stanju, o ostvarivanju i rasporedjivanju dohotka i korištenju sredstava u njoj te o drugim pitanjima od interesa za odlučivanje i kontrolu u organizaciji.¹⁴⁾

Polazeći od tako utvrđenog samoupravnog položaja radnika i prava na obavještavanje u ostvarivanju toga položaja, ZUR odredjuje dužnost samoupravnih i drugih organa u vezi s obavještavanjem radnika; naročito da u skladu sa smjernicama koje daju radnici, osiguraju obavještavanje radnika o svim pitanjima od interesa za odlučivanje i obavljanje kontrole u OOUR-u, odnosno drugoj samoupravnoj organizaciji i zajednici. Zatim, dužnost je organa društveno-političke zajednice da obavještavaju radnike u OOUR-ima i drugim samoupravnim organizacijama i zajednicama o pitanjima koja su značajna za ostvarivanje samoupravnih prava, obveza i odgovornosti te o drugim pitanjima značajnim za rad i odlučivanje u tim organizacijama i zajednicama i društveno-političkim zajednicama. Svi ti organi dužni su osigurati da obavještavanje radnika bude redovno, pravovremeno, istinito, potpuno i razumljivo.¹⁵⁾

14) Ustav SFRJ, član 98.

15) ZUR, član 26.

Očito je da društveni sistem informiranja mora prvenstveno služiti potrebama udruženog rada i da se istovremeno u udruženom radu mora organizirati i razvijati vlastiti i medjuzavisni sistem informiranja kao integralni dio jedinstvenog društvenog sistema informiranja. O tome bitno zavisi ostvarivanje spomenutog samoupravnog položaja radnika u udruženom radu.

Ustav i ZUR utvrđuju pravo radnika da budu obaviješteni i dužnost organa organizacija i zajednica da radnike obavještavaju. Time su oni zapravo uspostavili pretpostavke i uvjete za izgradnju i razvoj informiranja kao samoupravnog društvenog odnosa između radnika i radnih ljudi u vezi s ostvarivanjem vlasti i upravljanja drugim društvenim poslovima. Jer, u ostvarivanju vlasti i upravljanja drugim društvenim poslovima radnici i drugi radni ljudi se nalaze u različitim samoupravnim odnosima, između ostalih i u vezi s medjusobnim informiranjem o predmetima ostvarivanja vlasti i odlučivanja o drugim društvenim poslovima. Otuda nužnost da u procesu ostvarivanja samoupravnih funkcija radnici budu informirani na osnovi obavještavanja, dvosmjernog i medjusobnog informiranja o pitanjima:

- poslova, sredstava i rezultata rada, ostvarivanja prava, dužnosti i odgovornosti u samoupravnim i radnim odnosima u OOUR-u, odnosno radnoj zajednici,
- poslova i rezultata rada iz samoupravnog udruženog rada i sredstava te ostvarivanja samoupravljanja u radnoj i složenoj organizaciji udruženog rada i drugim oblicima udruživanja u koje su udružili rad i sredstva,
- poslovnih rezultata i razvoju organizacija udruženog rada grupe, grane i oblasti djelatnosti,
- ostvarivanja društvenih dogovora i samoupravnih sporazuma o osnovama planova, planova poslovanja i društveno-ekonomskog razvoja u općini i širim društveno-političkim zajednicama,
- djelovanja delegacija i delegata u skupštinskom sistemu društveno-političkih zajednica i organima samoupravnih interesnih zajednica.

U našem društvu teži se da radnik postane gospodarom cjelokupnog društvenog života. U tom cilju potrebno je da se izgradi cijeli sistem koji to omogućuje, a u okviru toga i sistem informiranja. Kada, dakle, govorimo o informiranju, onda nije cilj društva samo da radnik dobije cjelokupnu informaciju, već da na osnovi nje gospodari društvenim životom i razvojem. Zbog

toga između informiranja i samoupravljanja postoji značajan stupanj korelativnosti, gotovo identitet. Nosilac samoupravljanja, nosilac informiranja i korisnik informacije je isti subjekt - radnik.¹⁶⁾

Neophodno je, dakle, da se u svakoj organizaciji udruženog rada organizira i razvija ostvarivanje informiranja. Ono mora na samoupravnim i suvremenim osnovama znanosti i tehnologije osiguravati organizirano evidentiranje, prikupljanje, obradu, iskazivanje, prijenos, korištenje i dostupnost podataka i informacija značajnih za svakodnevne potrebe radnika u OOUR-u, odnosno radnoj zajednici u vezi s ostvarivanjem njihovog položaja u društveno ekonomskim i društveno-političkim samoupravnim odnosima. Informiranje u udruženom radu će se najčešće izraziti kao sistem informiranja na razini radne i složene organizacije udruženog rada kao i na drugim širim oblicima udruživanja rada i sredstava. Medjutim, sistem informiranja u stanovitoj organizaciji sistema samoupravnog udruženog rada mora, kako to ističe Rezolucija o osnovama društvenog sistema informiranja, osigurati podatke i informacije koje se odnose na:

- stanje i kretanje poslovanja, društvenih sredstava i samoupravnih odnosa,
- stjecanje i rasporedjivanje dohotka i čistog dohotka,
- udruživanje rada i sredstava,
- samoupravno povezivanje proizvodnih i drugih organizacija udruženog rada,
- ostvarivanje prava i dužnosti radnika kod organa uprave i samoupravnih interesnih zajednica,
- provodjenje kreditno-monetarne i drugih oblika ekonomske politike,
- slobodnu razmjenu rada i udruživanje sredstava u samoupravnim interesnim zajednicama,
- organizaciju i funkcioniranje svih činilaca socijalističkog samoupravnog sistema u vlastitoj sredini i šire,
- ostvarivanje prava i obaveza radnika na području općenarodne obrane i društvene samozaštite,
- sigurnost radnika u obavljanju poslova, odnosno radnih zadataka te sigurnost imovine,

16) Dr Ivan Mecanović, *Kompleksni sistem informiranja udruženih radnika*, u knjizi: "Samoupravno informiranje u udruženom radu", izdanje "Radničke novine", Zagreb, 1978, str. 23.

- uvjete i rezultate rada na području obrazovanja, znanosti, kulture, informiranja, zdravstva, socijalne zaštite, pravosuđa, zaposlenosti,
- stanovanje,
- zaštitu i unapređivanje čovjekove okoline,
- prostorno uređenje,
- druga pitanja značajna za svakodnevni život i rad radnika.

Izvjesno je da ove podatke i informacije može osiguravati sistem informiranja organizacije udruženog rada samo djelovanjem kao integralni dio društvenog sistema informiranja i u skladu sa smjernicama radnika organizacije udruženog rada.

3. DRUŠTVENO-PRAVNI TEMELJI SISTEMA INFORMIRANJA U UDRUŽENOM RADU

3.1. Prava, dužnosti i odgovornosti samoupravnih subjekata u sistemu informiranja u udruženom radu

Ranije smo kazali da ZUR obavezuje organe osnovne organizacije i drugih samoupravnih organizacija i zajednica te organe društveno-političkih zajednica na redovno, pravovremeno, istinito, potpuno i razumljivo obavještanje radnika. Izvršavanjem ove obaveze ostvaruje se značajna pretpostavka za ostvarivanje informiranja kao samoupravnih odnosa u organizaciji udruženog rada u predmetu izvodjenja informiranja. U tim samoupravnim odnosima informiranja nalaze se i u njima djeluju svi radnici; razumljivo, s različitim poslovima i zadacima i različitim pravima, dužnostima i odgovornostima u odnosima. Ali, kako to kaže Ustav, svaki je radnik osobno odgovoran za savjesno obavljanje samoupravljačkih funkcija.¹⁷⁾

Zakon o udruženom radu utvrđuje više prava, dužnosti i odgovornosti iz područja informiranja kao samoupravnog odnosa radnika koje bi, u vezi s izgradnjom sistema informiranja, trebalo svestrano poznavati i ostvarivati. To tim više ako stoji ocjena dr P. Novosela da se informiranje nije pretvorilo u sistematsku, svrhovitu i planiranu djelatnost, nego je ostalo na razini spontane, nepromišljene i slabo organizirane djelatnosti, čijim učincima, razumljivo, nitko ne može biti zadovoljan.¹⁸⁾

17) Ustav SFRJ, član 108/1

18) Pavao Novosel, *Delegatsko informiranje*, izdanje Centra za informacije i publicitet, Zagreb, 1977, str. 27.

Organi organizacije udruženog rada dužni su radnike obavještavati na način koji omogućava da se svaki radnik upozna s izvještajima tih organa, da ih razmotri i da utvrdi svoje stavove. Radnički savjet i poslovodni organ dužni su radnike i sindikat obavještavati o upozorenjima, nalazima i odlukama društvenog pravobranioca samoupravljanja, Službe društvenog knjigovodstva (SDK), organa nadležnog za obavljanje nadzora nad zakonitošću rada OUR-a, sudova, organa društveno-političkih zajednica, odnosno sindikata. Radničkom savjetu OUR-a stavljena je u dužnost briga o obavještavanju radnika o pitanjima od interesa za njihovo odlučivanje i kontrolu u OUR-u. Delegati radnika u delegatskim organima imaju pravo i dužnost obavještavati delegacije i radnike o svom radu i tim organima i radu tih organa, na određeni način i u određenom vremenu. 19)

Članovi izvršnog organa odgovorni su za redovno, pravovremeno, istinito i potpuno obavještavanje radničkog savjeta i radnika koje je po sadržaju i po obliku njima pristupačno. ZUR inače utvrđuje odgovornost za sve imaoce obaveze obavještavanja radnika u OUR-ima.

U prvom redu, neizvršavanje dužnosti obavještavanja radničkog savjeta i drugih organa OUR-a, radnika i sindikata, jest povreda prava radnika. Neizvršavanjem dužnosti obavještavanja radnika i sindikata poslovodni organ čini i povredu radne obveze. Ako zbog neobavještavanja ili svjesnog davanja neistinite obavijesti ne bi bila donesena odluka ili bi bila donesena štetna odluka, poslovodni organ odgovara i materijalno. Delegat radnika koji ne obavještava radnike o svom radu u delegatskom organu, o radu tog organa i o pitanjima o kojima nije postignuta suglasnost delegata čini povredu svoje delegatske dužnosti i za tu povredu odgovoran je radnicima koji su ga izabrali. 20)

Dalje, članovi izvršnog i poslovodnog organa i inokosni poslovodni organ snose i materijalnu odgovornost za štetu nastalu izvršavanjem odluke donesene na njihov prijedlog ako su pri davanju prijedloga prikrili činjenice ili svjesno dali neistinite informacije radničkom savjetu ili radnicima. 21)

19) ZUR, član 475/3, 495/1, 549.

20) ZUR, član 480, 487/2, 550, 569.

21) ZUR, član 570. i 571/3.

Slučaj da u OUR-u nije osigurano redovno, pravovremeno, istinito i potpuno informiranje radnika o pitanjima i odnosima koji su značajni za ostvarivanje samoupravnih prava radnika, skupština općine može ocijeniti kao bitno poremećenje samoupravnih odnosa i poduzeti određene privremene mjere društvene zaštite samoupravnih prava. 22)

ZUR je utvrdio kao prekršaj neizvršavanje zakonskih obaveza u ostvarivanju informiranja radnika. Za prekršaj odgovara OUR i odgovorna osoba u OUR-u 23). Kao prekršaj iz područja informiranja, između ostalih, smatraju se:

- ako se najmanje jedanput u šest mjeseci ne obavijesti radničke u OUR-u o rezultatima rada u korištenju udruženih društvenih sredstava,
- ako se radnicima ne osigura uredno obavješćavanje o cjelokupnom poslovanju i o drugim pitanjima od interesa za upravljanje, odlučivanje i ostvarivanje samoupravne radničke kontrole, ili ako se uskrati radniku davanje podataka o radu ili izvršavanju odluka radničkog savjeta, odnosno izvršnog organa ili o radu poslovnog organa,
- ako se rezultati rada radnika ili poslovanje OUR-a, odnosno radne zajednice ne iskazuju prema određenim pokazateljima ili ih se ne iskazuje na način i u rokovima koji osiguravaju da radnici ili organi upravljanja ili nadležni organ društveno-političke zajednice mogu utvrdjivati ili ocjenjivati rezultate rada radnika ili poslovanje u organizaciji,
- ako se obavijesti, koje se daju radnicima, ne dostave istovremeno organu samoupravne radničke kontrole i sindikatu,
- ako se radnika i sindikat ne obavijesti o upozorenjima, nalogama i odlukama društvenog pravobranioca samoupravljanja, SDK, organa nadležnog za obavljanje nadzora nad zakonitošću rada, sudova, organa društveno-političkih zajednica ili sindikata na zahtjev tih organa, odnosno organizacija,
- ako se ne osigura svakom radniku da ima samoupravni sporazum o udruživanju radnika u OUR-u, odnosno radnoj zajednici, statut i druge samoupravne opće akte kojima se uređuje radni odnos i ako mu se ne učine dostupnim drugi samoupravni opći akti,
- ako se jednom godišnje ne iznesu na izjašnjavanje radnicima prijedlozi za utvrdjivanje obaveza u cilju zadovoljavanja zajedničkih i općih društvenih potreba,

22) ZUR, član 619.

23) ZUR, član 651-657.

- ako informacija ili izvještaj o rezultatima rada i poslovanja OOUR-a radi utvrđivanja periodičnog obračuna ili završnog računa sadrže netočne podatke ili netočne stručne procjene ili su nepravovremeno podneseni.

Iz ovog proizlazi, dakle, da ZUR utvrđuje odgovornost za sve nosioce poslova i aktivnosti u sistemu informiranja u udruženom radu. Delegat radnika po osnovi odgovornosti za povredu dužnosti informiranja radnika može biti opozvan. Članovi izvršnog organa radničkog savjeta, inokosni i članovi kolegijalnog poslovdnog organa, po osnovi odgovornosti za povredu dužnosti informiranja, mogu biti razriješeni dužnosti. Oni i materijalno odgovaraju za naknadu štete koju prouzroče prikrivanjem činjenica ili svjesnim davanjem neistinitih informacija radničkom savjetu ili radnicima. Svakom radniku, bez obzira na posebna ovlaštenja i odgovornosti koje ima u OUR-u, može se izreći disciplinska mjera opomene, javne opomene, rasporeda na druge poslove, odnosno radne zadatke za određeno vrijeme, novčana kazna i prestanak radnog odnosa za povredu radnih obveza u informiranju. To vrijedi naročito u slučaju davanja netočnih podataka, ako je to bilo od bitnog utjecaja na donošenje odluka u OOUR-u, davanja netočnih podataka od odgovornih organa kojima se radnik obmanjuje u pogledu ostvarivanja prava koja ostvaruje u udruženom radu te onemogućavanja radniku da obavi uvid u isprave i poslovanje OUR-a ako je taj uvid potreban za ostvarivanje njegovih prava.²⁴⁾

Konačno, ako u OUR-u nije osigurano redovno, pravovremeno, istinito i potpuno informiranje radnika o pitanjima i odnosima koji su značajni za ostvarivanje samoupravnih prava radnika pa su zbog toga bitno poremećeni samoupravni odnosi u OUR-u, skupština općine može prema OUR-u poduzeti privremene mjere društvene zaštite, i to: smijeniti poslovdni organ, smijeniti s dužnosti pojedine radnike s posebnim ovlaštenjima i odgovornostima, raspustiti radnički savjet, raspustiti izvršni organ, ograničiti privremeno ostvarivanje određenih samoupravnih prava radnika te imenovati privremeni organ u OUR-u. ²⁵⁾

To su, nesumnjivo, posljedice koje se reflektiraju na sve radnike u OUR-u. U tome je i izrazita potvrda karaktera informiranja u udruženom radu kao samoupravnog odnosa s određenim pravima, dužnostima i odgovornostima svih radnika u procesu orga-

24) ZUR, član 194. i 195.

25) ZUR, član 622.

nizacije sistema informiranja i njihovog djelovanja u ostvarivanju informiranja.

Izrazite radne dužnosti i odgovornosti u obavljanju stručnih poslova i zadataka u vezi s djelovanjem sistema informiranja u udruženom radu odnose se na radnike radnih zajednica za obavljanje poslova od zajedničkog interesa u radnim, složenim i drugim organizacijama i zajednicama u sistemu samoupravnog udruženog rada. Jer, ZUR je plansko-analitičke poslove, poslove knjigovodstva, evidencije i statistike i poslove elektronske obrade podataka odredio stručnim poslovima od zajedničkog interesa koje obavljaju radnici u radnim zajednicama na razini radnih, složenih i drugih oblika udruživanja rada i sredstava. To su pak poslovi, nema sumnje, posebno značajni za ostvarivanje informiranja u udruženom radu. Medjusobne odnose u pogledu obavljanja tih poslova, upravljanja poslovima i korištenja sredstava u vezi s njihovim obavljanjem te odgovornost radne zajednice za obavljanje poslova uređuju samoupravnim sporazumom o medjusobnim pravima, obvezama i odgovornostima radnici radne zajednice i radnici OOUR-a za koje se ti poslovi obavljaju. 26)

3.2. Samostalnost, medjuzavisnost i povezivanje subjekata u sistemu informiranja u udruženom radu

Sistem informiranja u udruženom radu ne samo što nije zadovoljavajuće razvijen već je u djelovanju suviše zatvoren i nedovoljno povezan u jedinstveni društveni sistem informiranja. Medjusobna suradnja svih činilaca u sistemu informiranja udruženog rada i s drugim sistemima u društvenom sistemu informiranja nije dovoljna, osobito to u području koordinacije njihove aktivnosti u svim oblicima i na svim razinama društvenog organiziranja. U vezi s tim je Osmi kongres SKH istakao potrebu da se radi osiguravanja brzih, istinitih i potpunih podataka i informacija za proces svakodnevnog samoupravnog odlučivanja nužno moraju i dalje razvijati suvremeni medjusobno povezani informacijski sistemi. Oni se trebaju temeljiti na jedinstvenim odnosima, na primjeni suvremenih znanstvenih i tehničkih dostignuća, na jedinstvenoj mreži za prijenos podataka i informacija. Takvim informacijskim sistemom kao egzaktnim dijelom društvenog sistema informiranja mora se osigurati potpuno i racionalno prikupljanje, obrada, prijenos i iskazivanje podataka i

26) ZUR, član 400, 403/2, 404.

informacija. u kojima je ishodište u OOUR-u, mjesnoj zajednici i SIŽ-u, a povezivat će se na razini srodnih grana i grupa (općina, regija, Republike i Federacije. 27)

Svaka radna i složena organizacija udruženog rada i druga organizacija u sistemu samoupravnog udruženog rada samostalna je u uređivanju sadržaja i metoda prikupljanja, obrade, iskazivanja i davanja podataka i informacija, u skladu sa svojim potrebama i interesima. Medjutim, u tome mora polaziti od zajedničkih osnova i jedinstvenih ciljeva cjelovitog društvenog sistema informiranja, čiji su okviri i granice utvrđeni pravnim i samoupravnim poretkom. U izgradjivanju i razvoju sistema informiranja OUR-i, i druge razine udruživanja rada i sredstava, moraju težiti i doprinositi osiguravanju stalne koordinacije, racionalne podjele rada, uskladjivanju aktivnosti i povezivanju svih davalaca i korisnika informacija.

Očita je nužnost da se u praksi djelovanja sistema informiranja ostvari otvorenost izvora podataka i informacija, odnosno njihova dostupnost radnicima. Otvorenost sistema informiranja OUR-a je bitna pretpostavka ostvarivanja medjuzavisnosti i povezanosti svih subjekata u samoupravnom informiranju, bez čega je nemoguća izgradnja jedinstvenog sistema društvenog informiranja. Otuda potreba da se sistem informiranja u udruženom radu, kao i drugi integralni dijelovi društvenog sistema informiranja, izgradjuje, djeluje i razvija na temeljima koje izražava Rezolucija o osnovama sistema, a to su:

- prava radnika na pravovremene, istinite i potpune podatke i informacije o svim pitanjima koja su značajna za ostvarivanje njihova društveno-ekonomskog položaja i za što potpunije i kvalificiranije odlučivanje u obavljanju funkcija vlasti i upravljanja drugim društvenim poslovima,
- prava i obveze radnika da aktivno sudjeluju u medjusobnom obaveštavanju i da organiziraju informiranje u svim oblicima i na svim razinama organiziranja u sistemu samoupravnog udruženog rada te da daju podatke i informacije specijaliziranim službama i ovlaštenim organima i organizacijama,
- samostalnost svih subjekata u procesu informiranja i njihovo povezivanje na osnovama zajedničkog, odnosno općeg interesa u okviru cjelovitog društvenog sistema informiranja,

27) Cit. Osmi kongres SKH, str.68.

- zakonsko i samoupravno utvrđivanje odredjenih podataka i informacija važnih za cijelu zemlju i obveznih za sve subjekte u društvenom sistemu informiranja,
- samoupravno sporazumijevanje i društveno dogovaranje, plansko usmjeravanje i uskladjivanje razvoja i funkcioniranja sistema informiranja u udruženom radu u svim oblicima organiziranja udruženog rada,
- medjusobno povezivanje i stalna koordinacija rada sistema informiranja u udruženom radu sa specijaliziranim službama i ovlaštenim organima i organizacijama na području društvenog sistema informiranja,
- samoupravno i društveno uređivanje sadržaja i metoda prikupljanja, obrade, iskazivanja i davanja podataka i informacija u OOUR-ima, kao jednom od osnovnih oblika samoupravljanja i društvenog odlučivanja radnika,
- odgovornost radnika i drugih radnih ljudi i građana, samoupravnih organizacija i zajednica i društveno-političkih zajednica, društveno-političkih organizacija i drugih subjekata za uskladjeno izgradjivanje i uspješno funkcioniranje integralnih dijelova i društvenog sistema informiranja u cjelini.

Izgradnja i razvoj sistema informiranja u udruženom radu, na spomenutim temeljima, zahtijeva unapredjivanje socijalističkih samoupravnih odnosa na ovom području. U vezi s tim je Osmi kongres SKH istakao nužnost zalaganja da udruženi rad i radni čovjek sve više postaju subjekti informiranja, da preko njega izražavaju svoje realne potrebe i samoupravne interese. Neophodno je boriti se protiv još uvijek pretežnog utjecaja, ponedje i monopola, poslovnih i rukovodećih struktura - od OOUR-a do društveno-političkih zajednica - na izbor, oblik i vrijeme objavljivanja informacija. 28)

Iz ovog proizlazi, dakle, neosporna potreba da radnici u svim oblicima i na svim razinama organiziranja u sistemu samoupravnog udruženog rada razviju intenzivniju aktivnost u samoupravnom uređivanju i samoupravnoj transformaciji vlastitog sistema informiranja, a time i društvenog sistema informiranja.

3.3. Samoupravno-pravno uređivanje organizacije i funkcioniranja sistema informiranja u udruženom radu

Spomenuta Rezolucija o osnovama društvenog sistema informiranja ističe potrebu da radnici u OOUR-ima i drugim organizacija

28) Cit. Osmi kongres SKJ, str. 67-68.

ma udruženog rada i zajednicama uredi osnovni sadržaj i način informiranja, da utvrde tko je od organa i pojedinaca obavezan davati informacije, u kakvom obliku i kakvog sadržaja, kome i uz koje uvjete, te druga pitanja značajna za stvaranje uvjeta u pogledu cjelovitog i istinitog informiranja radnika. Praksa u tom smislu izražava niz problema. Stanovita istraživanja pokazuju da ima ne mali broj radnih organizacija u čijim se statutima i drugim samoupravnim općim aktima i ne spominje informiranje radnika. U mnogim OUR-ima, čak onima u kojima je zaposleno više od 500 radnika, pa i u SOUR-u s više od tri tisuće radnika, nitko nije zadužen za informiranje. 29)

Nemoguć je razvoj sistema informiranja u udruženom radu, na osnovama i u funkciji kako smo to ranije govorili, ako se u OUR-ima i drugim organizacijama i zajednicama samoupravnog udruženog rada ne uredi samoupravnim općim aktima izgradnja i djelovanje sistema informiranja u udruženom radu. To naročito što ZUR odredjuje da radnici u OUR-ima i drugim samoupravnim organizacijama i zajednicama samoupravno uskladjuju i uredjuju društveno-ekonomske i druge samoupravne odnose samoupravnim sporazumima, statutima i drugim samoupravnim općim aktima. On posebno utvrđjuje samoupravne opće akte kojima se uredjuje informiranje i označava pitanja iz područja informiranja koja se u pojedinim aktima uredjuju. Tako ZUR odredjuje da se:

- samoupravnim sporazumom o udruživanju rada radnika u OOUR-u uredjuje obavještavanje radnika,
- statutom OOUR-a uredjuje sadržaj, način i rokovi obavještavanja radnika,
- samoupravnim sporazumom o udruživanju u radnu organizaciju uredjuju prava, obveze i odgovornosti radne zajednice koja obavlja poslove od zajedničkog interesa za OOUR-e, a tu spadaju i stručni poslovi iz područja informiranja,
- statutom radne organizacije uredjuju značajna pitanja za ostvarivanje samoupravnih prava radnika, a tu spada, nesumnjivo, ostvarivanje informiranja radnika,
- samoupravnim sporazumom o udruživanju radnih organizacija u SOUR uredjuju prava, obveze i odgovornosti radne zajednice i radnika OOUR-a, utvrđuju se stručni poslovi iz područja informiranja (plansko-analitički, knjigovodstveni, poslovi

29) M. Perковиć, napis u "Vjesniku" od 17.02.1980, pod naslovom "Nijemi OUR-i".

evidencije i statistike, informatički poslovi), upravljanje tim poslovima, odgovornost radne zajednice za obavljanje tih poslova. 30)

Nadalje, ZUR posebno uređuje da se način i rokovi obavještanja radnika, pitanja o kojima se radnici obavještavaju te koji su organi odgovorni za obavještanje radnika uređuju statutom i drugim samoupravnim općim aktom OUR-a. Zatim, određuje se da se o svim pitanjima, o kojima se odluke donose osobnim izjašnjavanjem radnika, mora osigurati prethodna rasprava na način određen statutom. 31)

Prema tome, možemo konstatirati da se uređivanje organizacije i izvođenja informiranja u udruženom radu mora izvesti u okvirima i granicama ZUR-a i drugih propisa. Međutim, konkretno uređivanje informiranja samoupravnim općim aktima stanovite organizacije i zajednice u udruženom radu je specifične prirode. Ono zavisi od niza različitih objektivnih i subjektivnih okolnosti koje se moraju respektirati u uređivanju informiranja. Tako će stupanj razvoja samoupravnih ekonomskih odnosa, radna i socijalna struktura radnika, oblik udruženog rada i razina udruženog rada i sredstava, organizacija i lokacija obavljanja poslova i zadataka te postojeće stanje ostvarivanja informiranja, bitno utjecati na sadržaj samoupravnih općih akata o informiranju u stanovitoj organizaciji, odnosno zajednici udruženog rada.

No, vrijedno je spomenuti neka pitanja koja zaslužuju da budu temeljitije tretirana u procesu samoupravnog uređivanja informiranja.

- /1/ Samoupravnim općim aktima mora se izraziti informiranje kao neotudjivo pravo radnika, odrediti organizacija ostvarivanja informiranja te prava, dužnosti i odgovornosti u odnosima informiranja u udruženom radu.
- /2/ Samoupravnim općim aktima moraju se odrediti poslovi i zadaci koji svojom prirodom služe informiranju te nosioci tih poslova i zadataka i koja su im prava, dužnosti i odgovornosti u njihovom obavljanju.
- /3/ Informiranje se mora samoupravnim općim aktima urediti kao sistem. To znači da treba definirati organizaciju, sadržaj

30) ZUR, član 37, 336, 337, 372, 374/2, 384, 400, 403/2, 404.

31) ZUR, član 462/2, 547/2.

i tokove poslova i zadataka iz područja informiranja te odnose koji se u procesu informiranja izražavaju, i to u povezanosti svih oblika i razina udruživanja stanovitog OUR-a.

- /4/ Neophodno je da se sasvim odredjeno samoupravnim općim aktima utvrde okviri i granice informacija; naročito da se točno odrede informacije koje su značajne za ostvarivanje društveno-ekonomskog položaja radnika i za njihovo što potpunije i kvalificiranije odlučivanje.
- /5/ U samoupravnom uređivanju informiranja treba urediti pitanje poslovne tajne, odnosno odrediti koji podaci i informacije se štite od zloupotreba i zbog toga isključuju iz predmeta informiranja. Poslovnom tajnom smatraju se one isprave i podaci koje OUR odredi samoupravnim sporazumom, statutom ili drugim samoupravnim općim aktom. To su u pravilu isprave i podaci koji predstavljaju proizvodnu tajnu, rezultate istraživačkog i konstruktorskog rada te isprave i podaci čije bi priopćavanje neovlaštenoj osobi zbog njihove prirode i značenja bilo protivno njezinim interesima. Međutim, ne može se odrediti da se sve isprave i podaci koji se odnose na poslovanje OUR-a smatraju poslovnom tajnom. Poslovnom tajnom ne mogu se proglasiti isprave i podaci koji su značajni za ostvarivanje međusobnih odnosa u poslovnom povezivanju OUR-a ni tehničko unapredjenje ili inovacija koja doprinosi općem društvenom napretku, a koja je registrirana. Samoupravnim općim aktom moraju se pobliže odrediti slučajevi kad se isprave ili podaci koji su određeni poslovnom tajnom mogu priopćavati drugim osobama, radnici koji ih mogu priopćavati i osobe kojima se isprave ili podaci mogu priopćavati. Mora se pobliže urediti, zavisno od uvjeta poslovanja, način rukovanja ispravama i podacima koji se smatraju poslovnom tajnom i druge okolnosti od interesa za čuvanje poslovne tajne. 32)
- /6/ Samoupravnim općim aktima moraju se odrediti unutrašnji i vanjski nosioci informacija, u kakvoj međusobnoj suradnji, povezanosti i zavisnosti djeluju, koja su im prava, dužnosti i odgovornosti u odnosima samoupravnog informiranja. U tome je osnovno imati u vidu zahtjev isticane Rezolucije da su specijalizirane službe i ovlašteni organi i organizacije (statistika, SDK i drugi), u okviru svojih prava, dužnosti i odgovornosti, obvezni na svim područjima pravovremeno

32) ZUR, član 440-447.

osiguravati podatke i informacije za obavljanje samoupravnih funkcija radnika na svim razinama njihova samoupravnog organiziranja.

- /7/ Sasvim određeno treba samoupravnim općim aktima odrediti vrijeme ostvarivanja informiranja, bilo kalendarskim rokovima ili pak zahtjevima i okolnostima. Time će se osigurati poštivanje zahtjeva ZUR-a da informiranje mora biti redovno i pravovremeno. U vezi s tim je i odredba ZUR-a da se rezultati rada radnika i poslovanja OOUR-a moraju iskazivati na način i u rokovima koji osiguravaju da radnici i organi upravljanja u OOUR-u i drugim OOUR-ima s kojima su udružili rad i sredstva te nadležni organi društveno-političke zajednice mogu utvrdjivati, razmatrati i ocjenjivati rezultate rada radnika i poslovanje OOUR-a, te na toj osnovi poduzimati odgovarajuće mjere. 33)
- /8/ Samoupravno se moraju urediti oblici u kojima se ostvaruje informiranje; naročito karakter i ciljevi razgovora, dogovora, sastanaka, zborova, sjednica, konferencija, seminara, savjetovanja. Neophodno je da se uredi i pitanje organizacije i proces izvodjenja ovih oblika informiranja.
- /9/ Neophodno je da se samoupravno uredi sredstva informiranja koja služe pisanim informacijama. Pri tome se mora respektirati zahtjev ZUR-a da informiranje bude potpuno i razumljivo. Nadalje, potrebno je urediti samoupravnim općim aktima karakter i ulogu u informiranju oglasne ploče, novina, biltena, izvještaja elaborata, materijala za sjednice, zapisnika, monografija, časopisa, službenih listova, samoupravnih općih akata, audio-vizuelnih sredstava informiranja, reproduktivno-akustičkih sredstava informiranja i drugo.
- /10/ Samoupravnim općim aktima mora se urediti proces djelovanja u izvodjenju informiranja, naročito u pogledu postupanja s rezultatima rada raznih skupova koji djeluju u funkciji informiranja.
- /11/ Potrebno je samoupravno urediti način informiranja u smislu zahtjeva ZUR-a da se rezultati rada i poslovanja iskazuju na način koji osigurava mogućnost radnicima da ocjenjuju rezultate, da način informiranja mora biti takav da omogućiti radnicima da razmotre izvještaje organa upravljanja i zauzmu stav, te da informiranje radnika mora biti razumljivo i da po obliku bude pristupačno.

33) ZUR, član 144/1.

- /12/ Na odgovarajući način u samoupravnom uređivanju informiranja moraju se razraditi dužnosti i odgovornosti stanoviti nosilaca poslova informiranja, imajući pri tome u vidu sve ono što smo ranije kazali u pogledu odgovornosti i sankcija za slučaj povreda dužnosti u informiranju.
- /13/ U stanovitim OUR-ima moralo bi se samoupravno urediti pitanje javnosti rada, u smislu ustavnih i zakonskih obveza javnosti rada OUR-a. Osnovano bi bilo urediti organizaciju i načine te sredstva ostvarivanja javnosti rada.
- /14/ Samoupravnim općim aktima mora se urediti organizacija obavljanja stručnih poslova u vezi s informiranjem; da li će se ti poslovi obavljati u radnoj zajednici, na kojoj razini organiziranja, s kakvim položajem, pravima, dužnostima i odgovornostima. U vezi s uređivanjem organizacije obavljanja stručnih poslova informiranja je i pitanje upravljanja djelatnošću informiranja. O tome se u reguliranju organizacije informiranja mora voditi računa i posebno o zakonskom pravu radnika da daju smjernice za izvođenje poslova informiranja.

Razrada pojedinih pitanja iz područja informiranja u samoupravnim općim aktima treba biti podređena ostvarenju osnovnih društvenih ciljeva u djelatnosti informiranja radnika. Posebno je značajno da u samoupravnim općim aktima pravo radnika na informiranost bude zagarantirana obvezama onih koji se javljaju u ulozi odgovornih činilaca u konkretnom informativnom procesu. Takvo obvezivanje upravo je jedan od presudnijih putova kojim se dolazi do ostvarenja svrhe normiranja. 34)

4. SAMOUPRAVNO DJELOVANJE NA PODRUČJU IZGRADNJE I FUNKCIONIRANJA SISTEMA INFORMIRANJA U UDRUŽENOM RADU

Rezolucija o osnovama društvenog sistema informiranja ističe potrebu da se u OUR-ima neodgodivo pristupi daljnjoj samoupravnoj transformaciji i unapređivanju sistema informiranja. To pak zahtijeva da radnici OUR-a u skladu sa svojim pravima i obvezama:

- izvrše analizu sadašnjeg stanja na području sistema informiranja, utvrde uzroke zaostajanja i nedostataka i pripreme odgovarajuće programe mjera i aktivnosti,

34) Dušan Drezga, cit. Samoupravno informiranje u udruženom radu, str. 214.

- svojim samoupravnim općim aktima urede sadržaj i metode prikupljanja, obrade, iskazivanja i davanja podataka i informacija, odgovornost samoupravnih organa te poslovnih i drugih rukovodećih struktura za pravovremeno, potpuno i objektivno informiranje radnika u smislu odredbe ZUR-a,
- u skladu sa svojim potrebama i mogućnostima osiguraju organizacijske, kadrovske, materijalno-financijske i druge uvjete da informiranje služi za kvalificirano odlučivanje, samoupravno sporazumijevanje i društveno dogovaranje,
- u svojim godišnjim i srednjoročnim programima i planovima predvide i osiguraju materijalne i druge uvjete za razvoj i unapređivanje vlastitog i društvenog sistema informiranja,
- osiguraju utjecaj radnika na izvore i sredstva informiranja i njihovu kontrolu nad tim izvorima i sredstvima i tako spriječite monopol pojedinaca i grupa na informiranje,
- stvore uvjete i omoguće međusobnu razmjenu poslovnih, znanstveno-tehničkih i tehnološko-proizvodnih podataka i informacija, konjunkturnih informacija o stanju i kretanju na domaćem i stranom tržištu te obavijesti o razvoju socijalističkih društveno-ekonomskih odnosa i drugih informacija, posebno pokazatelja predviđenih ZUR-om i drugim propisima i općim aktima,
- osiguraju tokove dvosmjernog informiranja, tj. obavještavanja radnika i njihove obveze za davanje podataka o svim pitanjima koja su značajna za rad i odlučivanje u OUR-ima,
- potiču udruživanje rada i sredstava i slobodnu razmjenu rada korisnika i davalaca podataka i informacija u društvenom sistemu informiranja.

Na kraju, ističemo da se u proces izgradnje i razvoja sistema informiranja u udruženom radu moraju organizirano uključiti i drugi odgovorni činioci našeg samoupravnog sistema; u prvom redu društveno-političke organizacije u OUR-ima, specijalizirane službe i ovlaštene organi i organizacije te organi i organizacije društveno-političkih zajednica. Jer, kako je to kazao predsjednik Tito, postojeći problemi se ne mogu preko noći riješiti. To je duži proces, mada ima pitanja koja zahtijevaju brze intervencije i ne dozvoljavaju odugovlačenje. I nije dovoljno da suzbijemo pojave, već moramo uklanjati uzroke. 35)

Primljeno: 1980-09-09

35) *Cit. Osmi kongres Saveza sindikata Jugoslavije, str. 9*

*Martinčević J. Condition and Interacting of Realizing and
Development of Informing and Workers'
Selfgovernment in Associated Labour*

S U M M A R Y

Informative activity is the worker's manifestation of labour in all the systems referring to social division of labour.

In social system of the owner's monopoly over a means of labour, informative activity officiates to reinstating and maintaining the worker's lease state in social economic relations. In selfgovernmental social society without the owner's monopoly over a means of labour informative activity officiates to reinstating and developing of selfgovernmental associated labour, to realization of authority and decision relating to social labour of the worker's class and other working people.

The aims and tasks of informative system in associated labour must insure the workers with datas and information about their status in all the forms of organized life, labour and manifestations in social-economical and social-political relations.

The workers in the basic forms of their selfgovernmental organization govern by the system of informing on the way and in the forms of selfgovernmental acticity as well as in other selfgovernmental works in associated labour.

The good workers' informing may secure only the system of informing of the associated labour organization which is expressed as the integral part of the social informing system which acts harmoniously with the workers' trends in the organization of associated labour.

Real organization and realization of informing, tasks and responsibility in informing establish the workers in every organization of associated labour referring to definite subjective and objective circumstance and needs.